

Mondelinge inbreng kardinaal Eijk t.b.v. rondetafelgesprek d.d. 29 juni 2016

Mevrouw de voorzitter,

Graag dank ik mede namens broeder Van Dam de Vaste commissie voor Veiligheid en Justitie voor de mogelijkheid om hier bij u aan tafel te mogen zitten. Ik dank u ook voor de ons geboden gelegenheid om vooraf een paar woorden tot u te richten.

Dit rondetafelgesprek is voor mij als metropoliet van de Nederlandse Kerkprovincie en sinds 14 juni teruggetreden voorzitter van de Bisschoppenconferentie en voor Broeder Van Dam, de voorzitter van het bestuur van de Konferentie Nederlandse Religieuzen, een belangrijk moment om opnieuw met u van gedachten te kunnen wisselen over het pijnlijke onderwerp van het seksueel misbruik van minderjarigen in de RK Kerk. Met de Verklaring en de Gespreksnotitie, die broeder Van Dam en ik hebben opgesteld, brengen we tot uitdrukking hoezeer dit onderwerp ons aan het hart gaat. We vinden het belangrijk om -in het licht van de Slotmonitor- bij u in dit huis de slachtoffers, hun dierbaren en allen, wier vertrouwen is beschaamd door mensen van de Kerk, opnieuw onze oprechte excuses aan te bieden.

Toen in 2010 duidelijk werd dat -ook in Nederland- seksueel misbruik van minderjarigen in de RK Kerk had plaatsgevonden op veel grotere schaal dan gedacht, was dat ook een enorme schok voor ons, bisschoppen en hogere oversten. Dit temeer omdat wij ons geroepen weten om de leer van de Kerk uit te dragen, een leer die inhoudt dat juist de meest kwetsbare mensen liefdevolle zorg wordt geboden. Dat jonge mensen die bij ons niet hebben gevonden en in kerkelijke instellingen geen bescherming en liefdevolle bejegening vonden, maar seksueel zijn misbruikt heeft ons en vele anderen diep geraakt. Immers, seksueel misbruik van minderjarigen ondergraaft alles wat de kern is van het christelijk geloof en de daaruit voortvloeiende ethiek. Het is de opdracht van de Kerk die voor te houden en zelf in praktijk te brengen en daaraan heeft het met betrekking tot een kwetsbare groep mensen vaker geschort dan wij aanvankelijk dachten. Dit was, is en blijft voor bisschoppen en hogere oversten een belangrijke drijfveer om voor de slachtoffers van seksueel misbruik alles te doen wat menselijkerwijs in ons vermogen ligt.

Met de wijsheid en het overzicht van nu hebben we in 2010 gekozen voor 3 uitgangspunten:

1. Transparantie ten aanzien van seksueel misbruik;
2. Onafhankelijkheid van het onderzoek van het seksueel misbruik en de behandeling van klachten van seksueel misbruik;
3. Respect voor de slachtoffers.

Aan het streven naar transparantie hebben wij gestalte willen geven door aan de heer Deetman te verzoeken de ernst en omvang van het misbruik wetenschappelijk te onderzoeken en aldus duidelijk in beeld te krijgen. Hij kreeg met zijn commissie inzage in alle stukken die zich in onze archieven bevonden. Zijn bevindingen konden zonder restricties worden gepubliceerd. Die transparantie leek ons ook vereist voor de uitspraken van de Klachtencommissie: die worden allen gepubliceerd. Van het Voorzittersoverleg, waaraan de voorzitter van KLOKK en wij beiden deel uitmaken, publiceren we een kort verslag en een jaarverslag, die we op onze drie websites plaatsen, die van de Bisschoppenconferentie, de KNR en KLOKK. De afgelopen 5 jaar hebben we ons aldus op diverse manieren ingezet voor maximale transparante.

Mevrouw de Voorzitter, bij deze transparantie behoorde ook onafhankelijkheid. Dit kwam onder meer tot uiting in het wetenschappelijk onderzoek van het seksueel misbruik dat in kerkelijke instellingen heeft plaatsgevonden. Ook de behandeling van klachten en de toekenning van financiële compensatie geschiedt door van de Bisschoppenconferentie en de KNR onafhankelijke instanties overeenkomstig de aanbevelingen van de Commissie

Deetman. Het Meldpunt, de Klachtencommissie, de Compensatiecommissie en het Platform Hulpverlening van de Stichting Beheer en Toezicht inzake seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland hebben onafhankelijk van de Kerk kunnen opereren. Vanaf 2010 hebben we nadrukkelijk gekozen voor deze wijze van werken. Dat was noodzakelijk om op passende wijze hulp, erkenning en genoegdoening aan de slachtoffers en ruimte te bieden voor mogelijke herwinning van het geschonden vertrouwen.

Maar het belangrijkste is het respect voor de slachtoffers: wij voelen ons zeer betrokken bij hen. Met de heer Deetman erkennen en waarderen wij de moed die slachtoffers hebben gehad om hun misbruikgeschiedenis ter kennis te brengen van de Klachtencommissie. We hebben bij het opzetten van regelingen grenzen opgezocht, ook in juridische en kerkrechtelijke zin. We hebben veel gedaan, maar ook veel geleerd. Wij menen te mogen zeggen dat we als bisschoppen en hogere oversten in de afgelopen jaren een leerproces hebben doorgemaakt en daarvan in de contacten met individuele slachtoffers en slachtoffergroepen ook blijkt hebben gegeven.

Dit respect voor de slachtoffers heeft geleid tot een laagdrempelige Klachtenregeling. De Klachtencommissie heeft goed werk verricht. Empathisch en gedegen.

De door ons ingestelde Contactgroep heeft bijgedragen aan het oplossen van stagnaties bij de behandeling van klachten van seksueel misbruik.

Voor de meldingen van geweld hebben we in 2012 eveneens een laagdrempelige regeling opgesteld. Ook hebben we ook een regeling opgesteld voor degenen wier klacht ongegrond is verklaard; de Slotactie.

Het moge duidelijk zijn dat deze drieslag, transparantie-onafhankelijkheid-respect, de vrucht is van een lang niet altijd gemakkelijk zoekproces naar de juiste houding, woorden en toonzetting. De gesprekken met slachtoffers en hun familie, die ons nog scherp voor de geest staan, hebben richting gegeven aan dat zoekproces.

De afhandeling van misbruikzaken door overeenkomsten met geheimhoudingsclausules was eerder dit jaar onderwerp van publiciteit. De heer Deetman heeft niet kunnen vaststellen dat hierbij sprake was van uitgeoefende dan wel gevoelde druk. De clausules waarnaar gerefereerd wordt, zijn tot stand gekomen in samenspraak met mediators en advocaten van slachtoffers. Het is nooit onze bedoeling geweest dat slachtoffers niet mochten spreken over wat hen is overkomen.

Mevrouw de Voorzitter, iedere regeling kent een begin en een eind. Dat geldt ook voor de Klachtenregeling. Aanvankelijk dachten we aan 1 juli 2014. De voorzieningenrechter heeft de einddatum definitief vastgesteld op 1 mei 2015. We hebben vanaf 2013 slachtoffers herhaaldelijk opgeroepen om zich te melden. Dat hebben broeder Van Dam en ik op vele momenten en op verschillende manieren gedaan. We hebben diverse gezamenlijke oproepen gedaan. Steeds met het oog op het optimaal informeren van de slachtoffers en om duidelijkheid te scheppen omtrent de einddatum. De op 5 oktober 2011 in werking getreden Klachtenregeling heeft in totaal 3,5 jaar gefunctioneerd.

Vanaf 1 mei 2015 is het niet meer mogelijk om op basis van deze Klachtenregeling een klacht wegens seksueel misbruik in te dienen tegen een aangeklaagde die is overleden of indien het seksueel misbruik verjaard is. Natuurlijk is na genoemde datum wel de mogelijkheid blijven bestaan om een klacht in te dienen wegens seksueel misbruik, mits dat niet verjaard is en de aangeklaagde nog in leven is. De Bisschoppenconferentie en de KNR veroordelen daden van seksueel misbruik. Wanneer een priester, diaken, religieus of andere medewerker van de Katholieke Kerk zich hier schuldig aan maakt wordt hiervan aangifte gedaan bij politie en justitie. Ook worden dan de noodzakelijke kerkrechtelijke maatregelen getroffen.

In het licht van de motie Van der Steur uit 2014 en de motie Van Toorenborg uit 2015 willen wij toezeggen dat wij nu en in de toekomst op een zorgvuldige en adequate wijze zullen

omgaan met schrijnende gevallen. De vraag hoe dat in concrete gevallen gestalte krijgt, vraagt van onze kant enige coördinatie. Tevens zeggen wij u toe dat we u jaarlijks zullen informeren over de gang van zaken m.b.t. het dossier seksueel misbruik in de RK Kerk.

Mevrouw de Voorzitter, we mogen constateren dat de Klachtenregeling voor ruim 2.000 slachtoffers een uitnodiging en een begaanbare weg is gebleken om hun leed kenbaar te maken. We hopen dat de erkenning, het hulpaanbod en de aangeboden compensatie kunnen helpen om dit leed te verzachten. Dat geldt ook voor de vele honderden personen voor wie we mogelijkheden voor erkenning van hun leed, een hulpaanbod en genoegdoening in het leven hebben geroepen in verband met een melding van geweld.

Wij hopen tijdens dit rondetafelgesprek met u ook naar de toekomst te kijken. In dat verband hechten wij eraan hier op te merken dat de RK Kerk van het verleden heeft geleerd. Er is - met diverse andere maatschappelijke instellingen- een scala van preventiemaatregelen getroffen om de aantasting van lichamelijke of geestelijke integriteit van iedereen, en zeker van kinderen, te voorkomen.

We zijn uw oud-voorzitter, de heer Deetman, zeer erkentelijk voor zijn grote betrokkenheid en talrijke zeer waardevolle adviezen, die hij ons heeft gegeven.

In het vorige rondetafelgesprek met u op 28 maart 2013 signaleerde u dat er onvoldoende communicatie was tussen ons en de slachtoffers. Wij hebben uw oproep om de relatie met de slachtoffers te verbeteren ter harte genomen en daartoe het Voorzittersoverleg ingesteld, waarvan de voorzitter van KLOKK en wij beiden deel uitmaken. Dit aanvankelijk maandelijks Voorzittersoverleg vervult een belangrijke brugfunctie tussen de koepelorganisatie van slachtoffers KLOKK, de KNR en de Bisschoppenconferentie. We zijn het niet altijd met elkaar eens, maar dit neemt niet weg dat het Voorzittersoverleg zeer vruchtbaar is gebleken en wat onze persoonlijke relaties betreft voor ons alle drie een verrijkende ervaring.

Tot slot voorzitter, willen wij de vaste Commissie voor Veiligheid en Justitie danken voor haar aandacht voor dit pijnlijke onderwerp. Tevens willen we de slachtofferorganisaties bedanken die de slachtoffers een stem hebben gegeven en de vele deskundigen die de Stichting Beheer en Toezicht aan zich heeft weten te binden om de slachtoffers adequaat te begeleiden bij de klachtbehandeling, het bieden van hulp en het toekennen van compensaties.